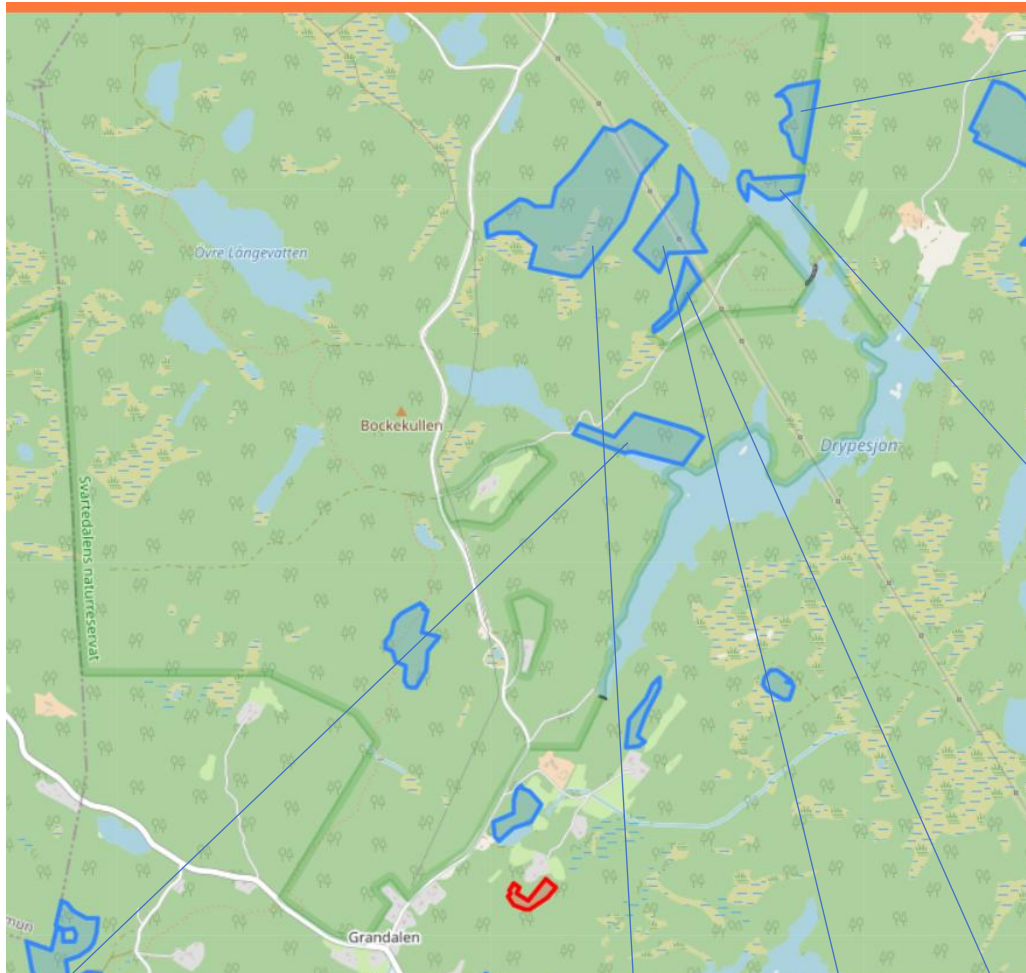


## Bakgrund:

### Synpunkter på avverkningsanmälningar som berör Svartedalen 1:23



Beteckning: A 33496-2021  
 Inkom: 2021-06-30  
 Avverkningstyp:  
 Föryngringsavverkning  
 Skogstyp: Normal skog  
 Anmälda ha: 2.15  
 Areal plantering(ha): 2  
 Areal naturlig föryngring(ha): 0  
 Län: Västra Götalands län

Beteckning: A 33493-2021  
 Inkom: 2021-06-30  
 Avverkningstyp:  
 Föryngringsavverkning  
 Skogstyp: Normal skog  
 Anmälda ha: 1.31  
 Areal plantering(ha): 1  
 Areal naturlig föryngring(ha): 0  
 Län: Västra Götalands län

Beteckning: A 33426-2021  
 Inkom: 2021-06-30  
 Avverkningstyp:  
 Föryngringsavverkning  
 Skogstyp: Normal skog  
 Anmälda ha: 1.02  
 Areal plantering(ha): 1  
 Areal naturlig föryngring(ha): 0  
 Län: Västra Götalands län

Beteckning: A 33448-2021  
 Inkom: 2021-06-30  
 Avverkningstyp: Föryngringsavverkning  
 Skogstyp: Normal skog  
 Anmälda ha: 14.66  
 Areal plantering(ha): 14

Beteckning: A 33455-2021  
 Inkom: 2021-06-30  
 Avverkningstyp:  
 Föryngringsavverkning  
 Skogstyp: Normal skog  
 Anmälda ha: 3.96  
 Areal plantering(ha): 4  
 Areal naturlig föryngring(ha): 0  
 Län: Västra Götalands län

Beteckning: A 48345-2021  
 Inkom: 2021-09-12  
 Avverkningstyp: Föryngringsavverkning  
 Skogstyp: Normal skog  
 Anmälda ha: 3.76  
 Areal plantering(ha): 3.5  
 Areal naturlig föryngring(ha): 0  
 Län: Västra Götalands län

## Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0520142 Svartedalen.

Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

### Tillståndsplikt och samråd

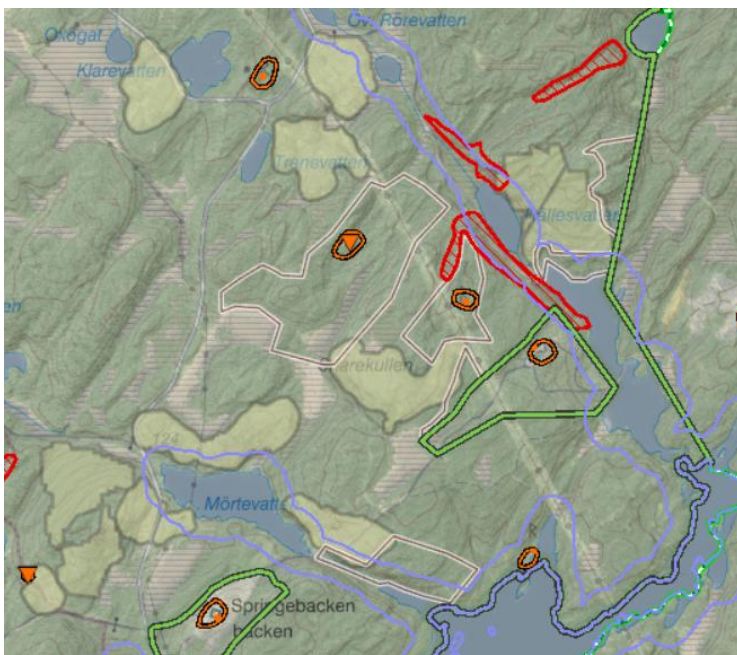
För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen.

**Prioriterade bevarandevärden:** I Natura 2000-området Svartedalen är de prioriterade bevarandevärdena de olika arterna av skogs- och sjöfåglar. Särskilt högt bevarandevärde har de arter som är beroende av vidsträckta, relativt ostörda skogs-, myr- och sjömarker.

Bevarandemålet för området är att upprätthålla gynnsamma häckningsförhållanden för utpekade fågelarter genom att bevara arternas livsmiljöer i tillräcklig omfattning.

### Vad kan påverka negativt

- Avverkning av skogsområden som utgör livsmiljöer för utpekade fågelarter.



Ovanstående visar nyligen avverkade och nya avverkningsanmälningar

Rädda Svartedalens Vildmark (framöver RSV) synpunkter:

RSV har beställt 2 rapporter som är värdefulla underlag för skogsskötseln i Svartedalen.

- En översiktlig landskapsekologisk analys öLEA, MN Naturdokumenta 2010.
- EU- fåglar och skogsbruk i Svartedalens Natura 2000 område, MN Naturdokumenta 2013.

### **Allmänt:**

En karta behöver göras över ålder och trädslag för södra delen av naturreservatet och tillika skyddsvärt område enligt fågeldirektivet. Med dessa nya hyggesytter väster om Drypesjön tillsammans med redan stora ytor planterad ungskog gran skapas en ridå mellan äldre varierad skog öster om Drypesjön och äldre skog med intrångsersättning vid Övre Långevatten. Några små biotop skydd räcker inte för att ha kvar populationer av järpe, tjäder spillkråka, sparvuggla och barrskogsmesar. Fragmentering av skogslandskapet med isolerade öar av skyddsvärda skog är vanligaste orsaken till artutdöende. En art som talltita behöver 25 ha tall dominerad skog för att överleva. Flera av avverkningarna berör de sista refugierna för många arter att förflytta sig i. Trots vingar har många skogsfåglar svårt att sprida sig. För kryptogamfloran är det än svårare att sprida sig genom granplantagen.

### **Synpunkter på:**

Avverkningsanmälan: A33448 -2021

Fastighet: Svartedalen 1:23, del av, i Svartedalen vid Källdala i södra Svartedalen

Avverkningsanmälan omfattar ett bestånd på 14,66 ha och är en slutavverkning. Skogsbeståndet utgörs av i huvudsak gran- och tallskog, men med visst inslag av löv, t.ex. vid torpruinen Källdala, och ligger strax söder om Mörtvatten.

Skogen är påtagligt varierad vad gäller trädslag, ålder, våtmarker och landskapskaraktär. Källdala ligger mitt i det planerade avverkningsområdet och utgörs av en välbesökt torpruin, bl.a. genom exkursioner i föreningsregi. Till torpet går en välbevarad och delvis uppbyggd mindre väg och stig. I området har påträffats bl.a. Atlantvitmossa, en tidigare sällsynt och rödlistad art, som trivs på fukthedar och kräver ett s.k. suboceaniskt klimat. I området finns insprängt våtmarkspartier omgivna av åsar med bestånd av resliga tallar och granar. I området har vi även observerat talltita, duvhök och spillkråka.

Enligt folder 8. Beskrivs Hällesvatten och Källdala (bifogas). Det är viktigt att framhäva dessa torp varsamt och att spara stora de stora granarna 125–150 år (omkrets. Ca. 3 m).

### **Förslag på hänsyn och åtgärder**

#### **Friluftsliv och Kulturhänsyn**

Torpruinen med grunder och andra lämningar mejslas fram genom borttagande av inväxande träd och sly inom en yta på förslagsvis 75 m gånger 75 m. Större barrträd, lövträd, ek, lind, hassel sparas, vilket även framgår av avverkningsanmälan. Tillfartsvägen bevaras liksom tidigare gärdesgårdar. Körskador undviks vid torpruinen och längs uppbyggda vägpartier. Ovan har nämnts att torpruinen bör friläggas och exponeras för besökande genom borttagande av inväxande träd. Ett rastbord med bänkar kan kanske placeras på tomten.

#### **Naturhänsyn**

Vårt förslag är att avverkningen sker hyggesfritt. Om inte sparas ett större antal stora tallar och äldre grövre och höga granar samt hålträd av olika slag. Det gynnar såväl talltita (rödlistad som NT), duvhök (rödlistad NT) som spillkråka (rödlistad NT och EU-art). En del av dessa förslag framgår av avverkningsanmälan, liksom bevarande av hasselbestånden. Då området förhållandevis är mycket

stort är det viktigt att lämna äldre träd över hela området med hänsyn till angivna rödlistade arter. Vissa branter, tex mot Källdala håller nyckelbiotopskaraktär och där bör träden sparas helt.

#### Synpunkter på övriga avverkningsanmälningar:

- A33493-2021 Järrevir/järplok. Haft järpe regelbundet genom åren, nästan årligen
- A33455-2021 Järplok (sannolikt samma revir/par som ovan). Även sparvuggla noterad
- A33496-2021. Varför skall det avverkas här. I rasbranterna också? Har haft en varnande mindre hackspett där 2017. Enligt K. Ström

#### Synpunkter

Alla dessa planerade och nyligen kalavverkade skogsområdena fragmenterar området på ett betydande sätt. För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område.

#### 1) Vi föreslår att kalhyggesmetoden ersätts av kontinuitetsskogsbruk.

Exempelvis enligt <https://www.jentzen.se>. Detta behöver gälla för Svartedalens utpekade Natura 2000 område enligt fågeldirektivet.

#### 2) Tillräckliga kantzoner mot vatten måste införas

Flera avverkningar tex. A 33455-2021 och 33493-2021 går till vatten utan att någon skyddszon framgår av kartan. För A 33493-2021 anges att i möjligaste mån spara/skapa kantzon mot sjön. Humusämnen från hyggesytan lägger sig och förstör lekbottnar för rom och fiskyngel av t.ex. öring. Nedbruten humus som en effekt av nedbrytning av organiskt material på hyggesytan ger ökad grumlig av vatten, negativt för filtrerare som musslor och många bottenlevande evertebrater, som larvstadiet av många sländarter. De i sin tur är basen i flera näringskedjor. Nedbruten humus frigör enklare organiska syror som vid perioder med hög nederbörd kan ge en skadlig pH-sänkning för många känsliga organismer.

Drypesjön med flera områden ingår i Lysegårdens vattenskyddsområde och vattentäkt..

<https://www.kungälv.se/siteassets/dokument/bygga-och-bo/dokument/vatten-och-avlopp/lysegarden-vso-karta.pdf>





Vid skogsavverkning med tunga maskiner kan kvicksilver frigöras. En del kvicksilver omvandlas i naturen till den extremt giftiga föreningen metylkviksilver som kan tas upp av levande organismer. Eftersom metylkviksilver bryts ned och utsöndras långsamt ansamlas det i vävnaden hos djur.

En ny rapport från Skogsstyrelsen visar att läckage av kvicksilver till sjöar och vattendrag kommer till största delen från skogsmark. Här nämner vi några åtgärder/krav som behöver införas för skogsområden i närhet av vatten. Fler finns att hämta på. *Inverkan av skogsbruksåtgärder på kvicksilvers transport, omvandling och upptag i vattenlevande organismer. Kunskapsunderlag 2020/1 Skogsstyrelsen* <https://via.tt.se/data/attachments/00872/5d916059-6716-4aea-83b4-c5c01b24a6b3.pdf>

- Lämna ekologiskt funktionella kantzoner med träd och buskar längs sjöar och vattendrag. Anpassa kantzonernas bredd efter förekomst av utströmningsområden och hänsynskrävande biotoper.

## Övriga synpunkter

Vad innebär enligt ref G4 i avverkningsanmälan:

- Äldre barrträd/grova lövträd (ålder? diameter?)
- Tillräcklig skyddszon behöver anges mot mossar (impediment) för att inte dränera och frigöra CO<sub>2</sub>.

För Rädda Svartedalens Vildmark

Kungälv 2021-11-28

Kåre Ström Ordf.

Stig Johannesson Sekr.

[kaare.strom@gmail.com](mailto:kaare.strom@gmail.com)

[stig.johannesson@outlook.com](mailto:stig.johannesson@outlook.com)



Gräset stagg växer på den gamla trampade stigen.

### Stagg visar vägen

På kartan finns gamla och nya vägar. De gamla från 1870-talet (= =) är svåra att finna. Men här och var växer stagg (lokal benämning: pinksågg) *Nardus stricta*. Detta ljuskrävande gräs hörde förr hemma i de betes- och slåttermarker som nu övertagits av skogen. Men på gamla vägar och stigar, som ännu ej hunnit att helt växa igen, kan stagg finnas kvar och visar på så sätt vägen.

### Älg och rådjur

Under 1960- och 70-talen var avverkningsarna stora i Svartedalen. Den skog, som planterades kring början av 1900-talet, hade blivit mogen. Granen hade vuxit snabbt. Vid Skrämpås har dock Svartedalens kraftigaste gran (omkrets 3,12 m) lämnats kvar, och vid Källdala finns två granar (omkrets 2,85 och 2,53 m) av äldre av 115-130 år. På de stora hyggerna gav tillväxten av sly i form av rönn, ek och björk föda för älg och rådjur i synnerhet 3-10 år efter avverkning. Det täta beståndet av älg blev påtagligt. Mot slutet av århundradet, när de planterade hyggerna lämnat styradet, minskade dock älg och rådjur.



Välbertade ekbuskar i den öppna kraftledningsskogen.

Betesmarker för dessa hjordjur finns dock kvar i de öppna kraftledningsskogen kring Övre Hällesvatten (heldragen linje med öppna cirklar), där de öppna hyggestaderna med buskar bibehålls genom röjning men också genom hjordjurens bete. Rönnen drabbades hårdast av älgens bete. Yngre träd är nu ovanliga. Buskar av ek överlever men är hårt tuktrade av betet. Till en början fördes knappast björken, men älgen lärde sig snart att beta även den.

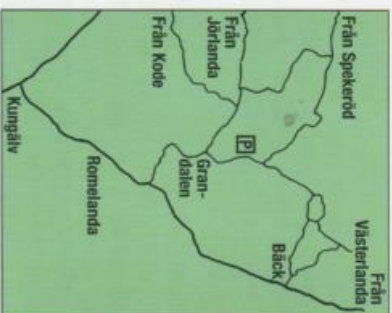


Tranbären bär röda i vitmossan.

### Tranevatten, tranbär och tranor

I området finns rikligt med våtmarker (brun färg). Sjön öster om Nedre Hällesvatten var förr också en våtmark, men den ingår numera i den höjda Drypesjöns vattenmagasin. Bland våtmarksväxterna finns också en art som kan ha gett namn åt sjön Tranevatten: tranbäret *Vaccinium oxycoccos* (se omslaget).

Denna växt bör ha fått sitt namn av tranan, som numera börjat visa sig (återvända) i Svartedalen. Blommorna visar en påtaglig likhet med fågelns huvud. De röda bären är välsmakande efter frost och sitter kvar över vintern, då de kan vara lättare att komma åt ute på gungflynas vitmossor.



Sammanställt av Olof Pettersson Ekologi-Konsult



På upptäcktsfärder  
i ett försvinnande  
kulturlandskap  
i Svartedalen

8. Hällesvatten och Källdala



## Romelanda Torp i Svartedalen: EXKURSIONSMÅL 8.

Folker niggen av

Naturskyddsföreningen i Kumgälv - 2001

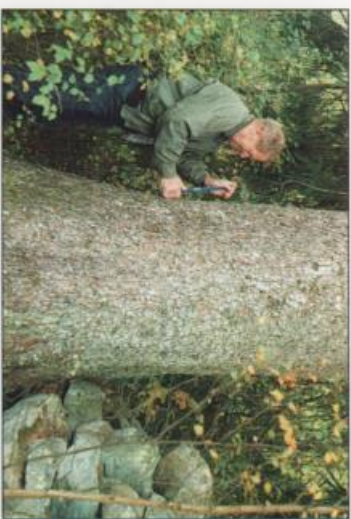
Information om guidade turer:

telefon 0303-21 16 84 eller 22 55 62

### Hällesvatten och Källdala

#### att bo uppe på åsen eller nere i dalen

Romelanda torp utgör ett gammalt kulturlandskap i Romelanda socken i södra Bohuslän, vilket ännu mot slutet av 1800-talet bestod av ett stort antal små men fungerande gårdar (hemmansdelar). De utgjorde inte torpställen i vanlig bemärkelse, avsatta från normala gårdar för indelta soldater i socknen, utan var tidvis statligt ägda och tidvis friköpta, men skatt eller arrenden kunde gå till uppehåller för militära befattningshavare boende på annat håll. Namnet torp torde i stället ha tillkommit under dansk-norska tiden i betydelsen "avgärdaby" (da). Området ligger i ett magert och bergigt område (numera benämnt *Svartedalen*) vid sidan av det bördiga slätlandet i Göta älvs dalgång. Redan i början av 1600-talet är bosättare kända till namnet genom den då inträdande skattebokföringen, men gårdarna bör ha varit bebodda längre tidigare.



Svartedalens götösa gran snax utanför Övre Hällesvattns gårdsbacke.

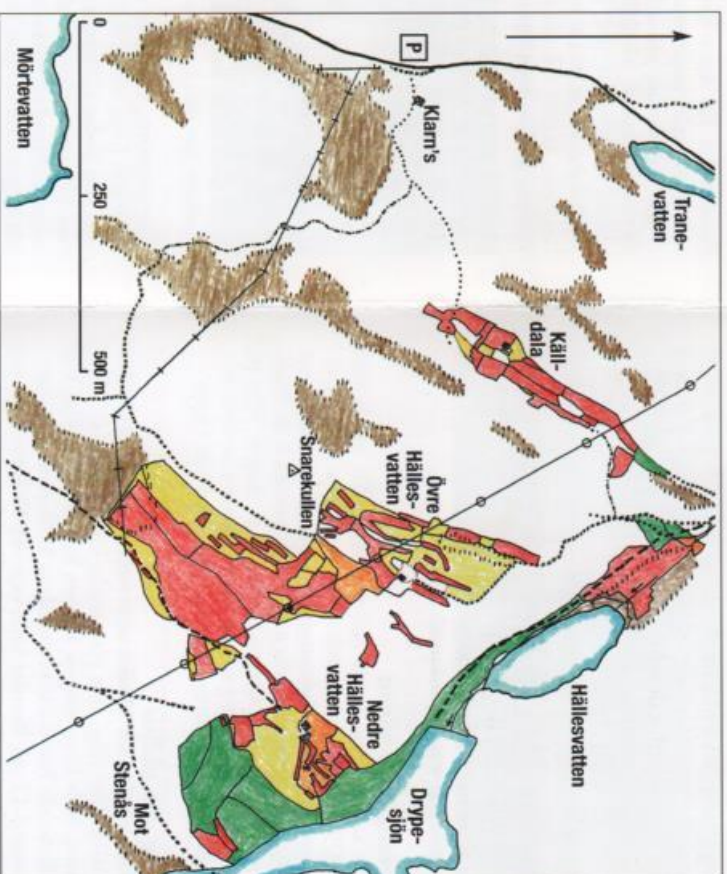
Underrubriken spelar an på det förhållandet att flerrätet gårdar, i synnerhet de tidigt etablerade bosättningarna i Romelanda Torp, ligger uppe på höjderna (åsarna) och inte nere i dalgångarna. I det gamla välhävdatte hedgeskapet utan skog måste ursikten ha varit bedräglig. Man kunde se granngårdarna. Men det måste vintertid ha varit kallt uppe på åsarna i de små och dåligt isolerade husen. Men även nere i dalgångarna myrmarker med sina nattfroster kunde det bli kallt. Det tidiga valet av boplatsar avgjordes kanske därför mindre av klimatrypen än av markbeskaffningen.

Den först odlade jorden, som bör ha dominerats av sandjord med små och smala tegar, fick man genom *stredjebruk* i skogen, och då måste det ha varit ändamålsenligt att bygga husen nära den vunnna åkern. Gårdarnas *mossollningar* av yngre datum med större åkrar men med smala ryggade tegar mellan dilken ligger vanligtvis längre bort. På kartan markeras 1870-talrets åker (rött), äng (orange), gårdsbackar (gul) och skog (grönt).

#### Bosättare

År 1623 bodde Arftund vid *Hällesvatten*. Från 1626 nämnes dock två bosättningar. På den ena bodde Olle Suedsen och på den andra Anders.

Denna tur (motsols) utmed gamla (= =) och nya stigar (••••), körbara vägar (- - -) och obanade stigar (- · - · -) berör fem nu kända bosättningar i den ordning vi träffar på dem:



*Klarn's*, en backsuga med 0,25 ha stenbunden åker under Klarevarten, där möjligen båtsman Sven Flink (\*1786) bodde 1860. Några stenar visar var huset stod. *Källdala* (gård i dalen) var en del av hemmanet Nedre Hällesvatten. Siste brukaren blev Adol Johansson (1871-1958). *Övre Hällesvatten* (gård uppe på höjden), i dagligt tal benämnd *Skråmpås*, beboddes av Börje år 1697. Den siste bosättaren blev Anton Eliasson (1877-1960).

*Svartekullen*, en backsuga (NO om triangelpunkten +163,3 där gamla vägen söder ifrån nr Skråmpås in-äggor), där Anna-Greta var den siste bosättaren. En liten källare finns kvar.

*Nedre Hällesvatten* beboddes av Nils Andersson 1763. Den siste brukaren blev John Johansson (1895-1952).

Av dessa bosättningar är bebyggelsen numera endast kvar vid Nedre Hällesvatten som en sommarstuga.